

Motion till riksdagen 2005/06:Kr296

av **Siv Holma m.fl. (v)**

Film i Sameland och Tornedalen

1 Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att regeringen bör överväga hur frågan om ett filmsamarbetsprojekt mellan samer och tornedalingar kan få en positiv lösning.

2 Bakgrund

”Små språk är ständigt hotade. Det behövs så oändligt mycket för att hålla språken vid liv. Litteratur, teater, musik, radioproduktion, undervisning, och så detta medium som betyder så mycket och som så starkt kan bidra till språkens överlevnad: filmen. Att få se och höra andra som talar språket betyder mycket för självbilden. Det är en bekräftelse på att språket har samma värde som andra språk i världen. Samtidigt som det stärker identiteten innebär det också i realiteten undervisning i språket”, skriver Mona Mörtlund i förordet till utredningen Film i Sameland och Tornedalen. Och hon tillägger: ”Förutom att stärka identiteten och språket hos den egna gruppen kommunicerar filmen också med andra grupper. Det gör filmen till något alldeles unikt. Vi behöver inte kunna varandras språk för att förstå varandra. Vi kan ändå ta del av det som filmen vill berätta om. ... Filmen är ett pågående samtal. Ett samtal som vi behöver för att kunna förstå, för att kunna förändras, för att kanske bli lite, lite klokare...”.

Sedan några årtionden tillbaka finns det bland samer och tornedalingar en rörelse som eftersträvar en revitalisering, ett återupplivande av samiskan och tornedalsfinskan, meänkieli. Dessa språk har nått ett framskridet stadium i språkbytesprocessen. Alltfler samer och tornedalingar har gått över till att bli mer och mer enspråkigt svenska. Skuld till detta har den språkpolitik som den svenska staten fört och bristen på politik för att stödja de nationella minoriteterna. De mest flagranta exemplen är nog det bidrag till ”statsskolorna” som infördes 1888, och som hade som villkor att undervisningen skulle ske enbart på svenska, liksom förbudet att tala det egna modersmålet i skolan, även på rasterna, vilket upphävdes först 1958. Detta förbud förde med sig en lågsta-

Fel! Okänt namn på

tusstämpel på tornedalingarnas men också på samernas språk, vilken ledde till en negativ självbild som i sin tur främjade språkbytet. Att återuppliva ett hotat språk i ett stadium då kanske enbart far- och morföräldrar behärskar det helt eller delvis kräver stora ansträngningar av de berörda minoritetsgrupperna och dessutom en mycket klarare och mer målmedveten minoritetspolitik från statens sida än den som hittills bedrivits. Centralmaktens medvetenhet om minoriteternas rättigheter på samtliga samhällsområden måste då öka. Ett första steg i rätt riktning är den minoritetsspråklagstiftning som började gälla 1 april 2000.

3 Projektet Film i Sameland och Tornedalen

Efter ett initiativ av en samisk filmare som en tid arbetat i Norge gjordes i början av år 2000 en utredning om samisk och tornedalsk filmkultur, Film i Sameland och Tornedalen (FIST). I styrgruppen för projektet ingick representanter för Kiruna och Pajala kommuner, Svenska Filminstitutet, Sveriges Television samt regionala filmresurscentrum i Norrbotten, Västerbotten och Jämtland. Resultatet presenterades i samband med Umeå Filmfestival i september 2001 och innehöll förslag om ett samisk-tornedalsfinskt filmresurscentrum, finansierat till hälften av staten och i övrigt av berörda kommuner och landsting. Man bedömde att det även borde finnas goda förutsättningar att få EU-medel. Från de fyra nordliga landstingen och ett 20-tal kommuner kom det in positiva remissvar, men man ville från kommunernas och landstingen sida även se en statlig medfinansiering. Filminstitutet tog in en begäran om 2 miljoner kronor till projektet i sitt budgetäskande till Kulturdepartementet inför budgeten 2002 vilket dock avslogs och Filminstitutet såg då inga möjligheter att inom sin budget stödja projektet.

FIST-utredningen är ett fyrtiofemsidigt dokument med behovsanalys, beskrivning av förslaget, olika möjliga organisationsmodeller, verksamhetsplan, kostnadsberäkningar och finansieringsförslag samt en omfattande litteraturförteckning som tar upp såväl svenska som internationella källhänvisningar och exempel.

FIST:s verksamhet skulle initiera, utveckla och stärka samisk och tornedalsfinsk filmkultur och syfta till

- att filmpolitiska åtaganden visavi minoritetsspråken formuleras på såväl nationell, regional som lokal nivå.
- att initiera och utveckla filmkulturell verksamhet för barn och ungdom. Insatser som stärker den språkliga och kulturella identiteten skall prioriteras, t.ex. barn- och skolbio samt eget skapande i rörlig bild.
- att visa och sprida värdefull film, såväl inom som utanför den egna språkminoriteten.
- att främja fortbildning på filmområdet.

Fel! Okänt namn på

- att samordna och samspela om film- och mediefrågor med berörda aktörer: SVT, regionala filmresurscentra, samt övriga nordiska och internationella samarbetspartners.
- att initiera och stimulera kort- och dokumentärfilmsproduktion i samspel med berörda aktörer.

4 Ett välbehövt och eftertraktat samarbete

Vi kan konstatera att Film i Sameland och Tornedalen är ett ambitiöst och väl genomarbetat projekt där lokala och regionala instanser visat intresse för att vara medfinansierare. Det har ett innehåll som mycket väl svarar mot de mål som vi har med kulturpolitiken och minoritetsspråkspolitiken i landet. Och, inte minst: det är ett projekt av en typ som är ovanligt och ofta efterfrågat: där nationella minoriteter bestämt sig för att samarbeta. Efter vad vi i Vänsterpartiet erfarit tycks också beredskapen att genomföra detta samarbete bestå, trots det negativa bemötandet hittills från statens sida.

5 Förslag

Vänsterpartiet anser att utrymme måste finnas i statsbudgeten för att uppmuntra och stödja initiativ som projektet Film i Sameland och Tornedalen. Då gäller det också att passa på när det finns uppbackning från regioner och kommuner och, framför allt, kreativa och entusiastiska människor som är beredda att ta på sig arbete och ansvar. Att vare sig Kulturdepartementet eller Filminstitutet har särskilt avsatta medel för sådana projekt är ingen ursäkt för avslag med tanke på de åtaganden vi gjort gentemot de nationella minoriteterna enligt Europarådets minoritetskonventioner.

Riksdagen bör besluta att ge regeringen i uppdrag att överväga hur frågan om ett filmsamarbetsprojekt mellan samer och tornedalingar kan få en positiv lösning. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Stockholm den 3 oktober 2005

Siv Holma (v)

Rossana Dinamarca (v)

Rolf Olsson (v)

Tasso Stafilidis (v)

Mats Einarsson (v)

Peter Pedersen (v)

Alice Åström (v)